

OŚRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTEKÓW W WARSZAWIE

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTEKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A B C D E F G H I J K L M N O P R S T U V X Y Z

Nr

1. Obiekt

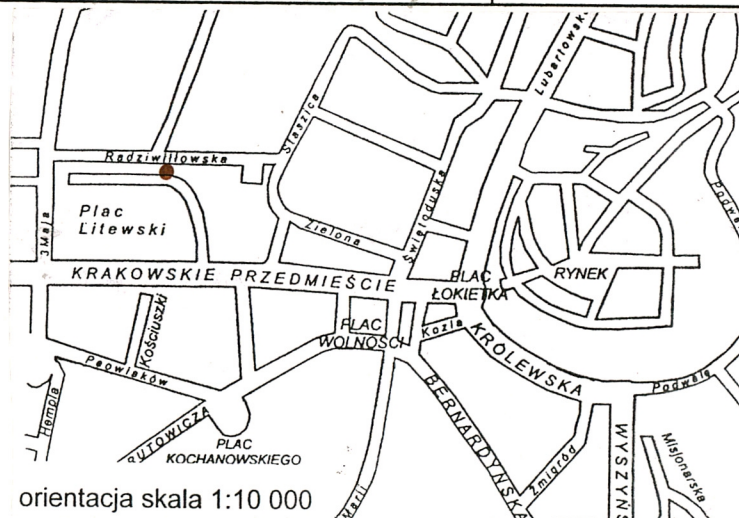
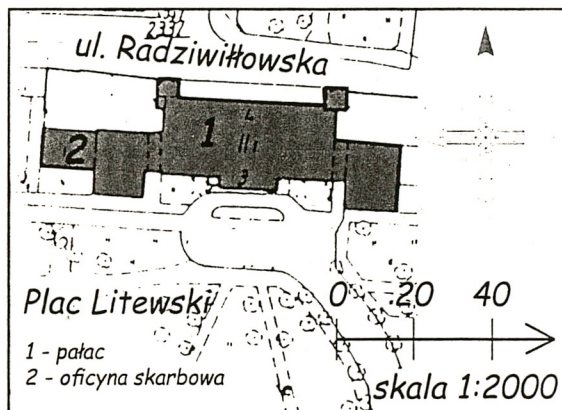
Lublin 1639
PAŁAC Z OFICYNĄ SKARBOWĄ
opis Komisji Woj. lubelskiego

2. Czas powstania
XVI, 1693, 1822-4,
1830

3. Miejscowość

LUBLIN

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres

Lublin Plac Litewski 3

Dz. nr 3/1

Nr hip. [REDACTED]

5. Przynależność administracyjna

lubelskie

województwo

lubelski-grodzki Lublin-miasto

powiat

gmina

6. Poprzednie nazwy miejscowości

b/z

7. Przynależność administracyjna przed 11 1999

województwo lubelskie

gm. Lublin - miasto

8. Właściciel i jego adres

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
Lublin, Pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5

9. Użytkownik i jego adres

j.w: Wydział Politologii Centrum
Dokumentacji Europejskiej w/m.
Lubelski Uniwersytet Trzeciego Wieku
w/m

10. Rejestr zabytków

A/480

17.04.1970 r.

Nr.....data.....

Elewacja zachodnia i widok oficyny skarbowej.

Fasada.

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

W miejscu obecnego pałacu znajdował się dwór Mikołaja Firleja. Miał tu przebywać Zygmunt August w okresie Unii Lubelskiej i po małżeństwie z Barbarą Radziwiłłówną, w związku z czym powstała mylna atrybucja pałacu Radziwiłłom. W przeciągu XVII w. pałac należał do Sieniutów, potem Ostrogskich i Zasławskich. Z nich Teofila Ludwika w 1683 r. wniosła go Józefowi Karolowi Lubomirskiemu, dla którego Tylman z Gameren w 1693 r. zaprojektował przebudowę dworu na okazały pałac. Wkrótce potem nieruchomość lubelska przeszła jako wiano na Pawła Karola Sanguszkę. W poł. XVIII w. pałac opisywany jest jako b. zaniedbany, później odrestaurowany – z budową oficyn. W 1771 r. sprzedano go Szeptyckim, po nich Stoińskiemu i Finke, który w 1805 r. odstąpił go na cele wojskowe rządowi austriackiemu. W okresie Księstwa Warszawskiego dokonano remontu. W 1822 r. Namiestnik gen. Józef Zajączek zdecydował o umieszczeniu w pałacu siedziby Komisji Woj. Lubelskiego z adaptacją wg projektu Jana Ignacego Stompfa, przy współpracy Jakuba Hempla. Przed pałacem projektowano promieniste założenie alejowe. Przebudowa trwała do 1824 r. W 1829 r. dwupiętrowy pałac uległ pożarowi. Projekty odbudowy (Czackiego i Konotkiewicza) przedstawiono Henrykowi Marconiemu, który opracował własny projekt jednopiętrowej klasycystycznej budowli – jak obecnie. Ukończono ją w 1830 r. Przy wystawianiu drugiego pałacu – Rządu Gubernialnego – Julian Ankiewicz w 1859 r. projektował klasycystyczną galerię łączącą oba gmachy, czego nie zrealizowano. Natomiast od zachodu powstała tzw. oficyna skarbową (1859-60). Kolejną innowacją było dostawienie do wieżyczek od północy jednotraktowych aneksów gospodarczych oraz muru wygradzającego działkę od wschodu. Przestrzeń przed pałacem uzyskała założenie osiowe, z dwustronnym podjazdem przed front pałacu, do którego w 1871 r. dostawiono portyk filarowy z oszkloną werandą na I p. Po I wojnie w pałacu mieściło się Dowództwo Okręgu II Korpusu, mieszkanie dowódcy oraz drukarnia państwowa; w okresie okupacji i do 1947 r. nadal w gestii wojskowości, po czym użytkownikiem został UMCS.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacja, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja: Pałac wolnostojący we wschodniej połowie północnej pierzei Placu Litewskiego, fasadą zwrócony ku Placowi. Od zachodu sąsiaduje z d. pałacem Rządu Gubernialnego Lubelskiego, na tyłach obu pałaców przebiega ul. Radziwiłłowska (d. Dymitrowa). Po wschodniej stronie pałacu znajduje się przejście piesze łączące tę ulicę z Placem Litewskim. Wzdłuż wschodniej i północnej pierzei Placu biegnie ślepo zakończona uliczka od ul. Krakowskie Przedmieście, stanowiąca dojazd przed front pałacu. Od strony elewacji tylnych teren pałacu wygradzony przeszłowym ogrodzeniem o murowanych, tynkowanych słupach pomiędzy którymi żelazna krata. W ogrodzeniu 2 bramy wjazdowe: od wschodu i od północy. Podwórze wybrukowane kostką granitową.

Materiał i konstrukcja: Budowla z cegły, w przyziemiu z użyciem kamienia, obustronnie tynkowana. Więźba dachowa drewniana, płatwiowo-krokwiova ze stolcami. Pokrycie blachą miedzianą. Główna klatka schodowa murowana, trójbiegowa, łamana. Stolarka okienna drewniana, współczesna (zespolona), na parterze dwuskrzydłowa o trójkwaterowych skrzydłach, na piętrach wyższa – dodatkowo z dwukwaterowym nadświetleniem. Drzwi główne płycinowe, b. ozdobne, z mosiężną klamką w kształcie koziołka, poza tym drzwi jedno- i dwuskrzydłowe, płycinowe, w tym balkonowe z przeszkleniem, bramy wjazdowe dwuskrzydłowe z przeszklonymi nadświetlami, o podwójnych skrzydłach, ponadto drzwi prowadzące z łączników do oficyn dwuskrzydłowe, również z nadświetlem, przeszklone w całości poza dolną płyciną. Podłogi: hall główny, korytarz, klatka schodowa – płyty kamienne, w hallu dwubarwne, układane w romby, w salach parkiety i mozaiki parkietowe, ponadto terakota.

Rzut i bryła: Korpus pałacu założony jest na prostokacie, z ryzalitem na osi fasady, do którego dostawiony jest portyk arkadowo-filarowy. Tylne naroże budynku flankowały niegdyś kwadratowe w rzucie alkierze, potem wieżyczki. Korpus główny jest dwukondygnacyjny, kryty czterospadowo, wieżyczki trójkondygnacyjne z płaskimi dachami. Po bokach korpusu znajdują się 2 oficyny założone na skróconym prostokacie, ustawionym poprzecznie do osi korpusu i wyładowane przed jego fasadę. Oficyny również jednopiętrowe, kryte czterospadowo. Podpiwniczenie tylko pod ryzalitem korpusu.

Elewacje: Elewacja frontowa korpusu dwukondygnacyjowa, 13-osiowa, na szerokość 5 środkowych osi ryzalitowana. Parter boniowany (pseudorustyka), podział skromnymi gzymsami kordonowymi, w zwieńczeniu gzyms zdobiony wolimi oczkami. Na parterze okna prostokątne, zwieńczone tynkowymi nadprożami ujętymi w obszerne, półkoliste płyciny, na I p. okna wyższe, w profilowanych opaskach, z trójkątnymi naczółkami na jońskich konsolkach. Naroża korpusu i oficyn boniowane. W ryzalicie na I p. artykulacja jońskimi pilastrami, nad oknami powtarzalne anioły z wieńcami, bas-relief. Ryzalit zwieńczony jest trójkątnym frontonem flankowanym palmetami. Spod ryzalitu, na jego osi półkolisty otwór wejściowy. Boczne elewacje ryzalitu są jednoosiowe, ~~okna iluzjonistyczne~~ Portyk arkadowo-filarowy, o pięcioprześłowym sklepieniu z gurtami odcinkowymi. Nad portykiem taras z żelazną balustradą na murowanych filarkach (w momencie wykonywania karty chwilowo zdemontowaną). Po bokach fasady korpusu właściwego znajdują się półkoliste przejazdy na podwórze w łącznikach, o których por. poniżej. 11-osiowa elewacja tylna korpusu gładka, okna bez obramień, gzymsy międzykondygnacyjne dzielą elewację w kierunku pionowym, gzyms wieńczący zubożony, elewacja podparta na szerokość ryzalitu frontowego (5 osi) 2 skarpami sięgającymi okien I p. Elewacje boczne tylnej części korpusu dwuosiowe, skromniejsze, parter boniowany, okna I p. w opaskach, gzyms jak na elewacji tylnej korpusu zubożony. Elewacje trójkondygnacyjnych wież rozwiązane analogicznie jak boczne elewacje korpusu; okna III kondygnacji zamknięte półkoliście. ~~okna iluzjonistyczne~~ Okna na I p. prostokątne, wyżej półkoliste, część otworów okiennych ślepych. Ponad gzymsem wieńczącym żelazne, proste balustrady na murowanych filarkach narożnych. Elewacje oficyn rozwiązane są jak tylne elewacje korpusu, z nich frontowe trójosiowe, w osiach środkowych okna iluzjonistyczne, elewacje boczne czteroosiowe, elewacje tylne oficyn 5 osiowe, z półkolistym przejazdem bramnym od strony korpusu. Przejazdy te umieszczone są w jednoosiowych łącznikach pomiędzy korpusem a oficynami. wystrój elewacji ujednolicony z oficynami, Półkoliste otwory bramne posiadają pseudoklepkowe dwuskrzydłowe wrota.

cd. na wkladce

<p>14. Kubatura</p> <p>14.436 m3 + 490 m3 (oficyna)</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>3.609 m2 + 140 m2 (oficyna)</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>pałac mieszkalny, potem bud. admin.</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>wyższa uczelnia</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>W 1945 r. zlikwidowano werandę nad portykiem, odnowiono elewacje i wprowadzono dodatkowe schody we wnętrzu.</p> <p>W 1979 r. dokonano reperacji jednego ze stropów na I p. i zamurowano piwnice w kierunku Krakowskiego Przedmieścia. Pozostawiono tylko jedną obszerną piwnicę pod ryzalitem, gdzie urządzono klub studencki. W trakcie remontu dokonano częściowych badań architektonicznych z odkryciem d. galerii od strony ul. Radziwiłłowskiej, czego nie zrewaloryzowano.</p> <p>Natomiast w 1993 r. uległy wyburzeniu budynki gospodarcze, co pozwoliło odsłonić kształt budowli od strony północnej.</p> <p>Generalny remont obiektu w latach 1998-2000: w l. 1998-1999 remont korpusu głównego (z remontem piwnic), w tym prace konserwatorskie przy wystroju wnętrza oraz remont elewacji wraz z konserwacją płaskorzeźbionych płycin, kamiennych elementów pilastrów i akroterionów na tympanonie oraz odsłonięcie i rekonstrukcja okien iluzjonistycznych; w latach następnych remont oficyny skarbowej i remont dachu.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie, instalacje)</p> <p>Stan dobry. W chwili obecnej zdemontowana balustrada tarasu. Zauważa się powolną destrukcję tynków, m.in. w obrębie tarasu.</p> <hr/> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Konserwacja bieżąca</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

APL, Ks. Ingressacji, sygn. 20793;
Akta m. Lublina, KWL, sygn. 712, 998, 1208, 6251-2;
Biblioteka im. H. Łopacińskiego w Lublinie, rkps 1383;
AGAD, KRSW, sygn. 3657-9, 3664-6512-5, 6523;

Projekt przebudowy pałacu, wyk. Tylman z Gameren, 1693, w posiad. Gab. Rycin UW,
Archiwum Tylmana, rys. 418-9, 155-9;
Plany pałacu, KWL z 1860 r., w posiad. AGAD, zbiory kart., sygn. 6524.

22. Bibliografia

Henryk Gawarecki, Tylman z Gameren architektem pałacu Lubomirskich w Lublinie, 1963, z. 1;
Mieczysław Kurzątkowski, Pałac KWL zwany Radziwiłłowskim w Lublinie, 1968, z. 3;
Barbara Skibińska-Sądecka, Pałac Lubomirskich, Komisji Woj. Lubelskiego zw. Radziwiłłowskim w Lublinie, maszyn. PKZ o/Lublin, 1983, w posiad. WUOZ.
Jadwiga Teodorowicz-Czerepińska, Pałac Lubomirskich, KWL, tzw. Radziwiłłowski, Plac Litewski 3 w Lublinie, mps. Zespół Badań Historycznych, 1993, w posiad. WUOZ.;

23. Źródła ikonograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst *Jadwiga Teodorowicz-Czerepińska maj 2004*

plany, rysunki *j. w.*

zdjęcia fot.. *Jacek Studziński czerwiec 2004*

miejsce przechowywania negatywów *WUOZ Lublin*

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Wkładka nr 1,2

1. Miejscowość..... Lublin	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego) rzut
2. Gmina..... Lublin - miasto	PAŁAC Z OFICYNĄ SKARBOWĄ	Fotografie, c.d. pkt 13
3. Województwo..... Lubelskie		

RZUT PRZYZIEMIA skala 1:400

Wkładkę założył:**Jadwiga Czerepińska 06.2004**.....
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:**WUOZ LUBLIN**.....

Elewacja tylna od strony ul. Radziwiłłowskiej.

Cd. pkt 13

dwuskrzydłowe drzwi płycinowe.

Wnętrze: Pierwotny układ wnętrza pałacu był dwutraktowy, pięciodzielny, po przebudowie w XIX w. korytarzowy z dwoma ciągami pomieszczeń po bokach, ośmiódzielny plus łączniki i dwudzielne oficyny. Wejście główne na parterze wprowadza poprzez drewniany wiatrołap do hallu o stropie płaskim, z hallu na wprost wejście na klatkę schodową oraz do korytarzyków biegnących po osi poprzecznej budynku. Z korytarzyka wschodniego prowadzi zejście do piwnic (trzy sklepienie pomieszczenia pod hallem i ryzalitem) oraz do korytarza biegnącego po osi dłuższej korpusu. Ponieważ został on wydzielony z dawnych pomieszczeń frontowych pałacu – zachowały się w nim resztki kolebkowych sklepień. Podobnie w pomieszczeniach tylnego traktu, w których dwuarkadowa ściana poprzeczna. Natomiast pomieszczenia frontowe przykryte są spłaszczonymi, nieckowatymi sklepieniami na gurtach. Z korytarza wyjście do sieni przejazdowej, do której otwiera się też korytarz biegnący środkiem oficyny, w której w pomieszczeniach stropy płaskie. Dawny alkierz wschodni dostępny z zewnątrz, mieści drewnianą klatkę schodową, przechodzącą w schody kręte (w II kondygnacji stacja meteorologiczna). Po zachodniej stronie hallu układ wnętrz jest analogiczny. Korytarz w oficynie łączy się z wnętrzem tzw. oficyny skarbowej. W pomieszczeniach oficyny zachowane sklepienia kolebkowe z lunetami. W korytarzu głównym w korpusie wyprowadzone są jednobiegowe, drewniane schody na I p. Pod pierwszym biegiem schodów głównych znajdują się drobne pomieszczenia traktu tylnego, kryte nieckowatymi sklepieniami. W układzie I p. zachowany pierwotny dwutrakt i pięciodział, układ oficyn, włączając w to łączniki, jest trójdzielny, dwutraktowy. Z klatki schodowej wejście do korytarza, z którego dostępna sala tylna oraz tzw. Sala Malinowa w traktie frontowym. Posiada ona 2 okna i troje drzwi prowadzących na taras. Ściany i strop pokryte dekoracją sztukatorską, stolarka drzwiowa a la portale. W sąsiedniej sali od zachodu również bogate obramienia otworów drzwiowych i okiennych. Pozostałe dwie sale korpusu w układzie amfiladowym, bez dekoracji, stropy płaskie. Również w wieży zachodniej zainstalowane są schody drewniane prowadzące na III kondygnację. Z korytarza przy Sali Malinowej dostępny strych jednoprzestrzenny.

Wyposażenie i wystrój: We wnętrzach skupienie elementów dekoracyjnych następuje głównie w salach na I p. W Sali Malinowej ściany i sufit pokryte dekoracją sztukateryjną, poza tym 2 piece kafłowe o bogatych nastawach i ozdobnych drzwiczkach, w pozostałych salach jeszcze 4 piece. W salach I p. parkiety zwykle i wzorzyste, ozdobna stolarka skrzydeł drzwiowych oraz obramienia o charakterze portali, w tym z elementami neogotyckimi i roślinnymi. W jednej z sal I p. ozdobne także obramienia okien.

Instalacje: gazowa, elektryczna, wod.-kan., c.o., p. poż., telefoniczna

Oficina skarbową w przedłużeniu pałacu od zachodu. Murowana z cegły, obustronnie tynkowana, dach kryty blachą. Prostokątna, parterowa, kryta dachem dwuspadowym, bez podpiwniczenia. Elewacje w zasadzie ujednolicone z resztą pałacu. Gzyms wieńczący mocniej wyładowany, nad nim gładki murek attykowy. W elewacji frontowej trzy osie podwojonych, prostokątnych okien, z których środkowe iluzjonistyczne. Elewacja zachodnia trójdzielna, boniowana, z trzema ślepymi arkadami w których po jednym półkolistym iluzjonistycznym oknie. Elewacja tylna jest trójosiowa: jedno okno jak na fasadzie, drugie małe, nowsze i otwór wejściowy na osi. Część pomieszczeń dostępna z korytarza zachodniej oficyny. Stropy w pomieszczeniach płaskie, brak detalu.

1. Miejscowość.....Lublin.....
 2. Gmina.....Lublin-miasto.....
 3. Województwo.....lubelskie.....

4. Obiekt (nazwa jak w karcie) Pałac z oficyną
 skarbową, Plac Lit. 3

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego) fot.

Wejście główne spod portyku.

Wiatrołap w wejściu na parterze.

Wnętrze Sali Malinowej na I p.

Rozeta sztukateryjna na suficie w Sali Malinowej.

Wkładkę założył: Jadwiga Teodorowicz-Gzerepińska, 08.2004
 (imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WUOZ.....